

Carmen CIORNEA

Facultatea de Teologie – Universitatea „Ovidius”

FROM YMCA TO THE ASCR. A HISTORY OF CHRISTIAN STUDENT ASSOCIATION IN THE FIRST DECADE INTERWAR

Case
Studies

Keywords

Sandu Tudor,
Orthodoxy,
Christian organization,
A.S.C.R.,
Micro-history

JEL Classification

I20, K49, Z12

Abstract

This article's main purpose is to emphasize the main directions in the research made regarding the relations between the Romanian State and the Romanian Orthodox Church during 1923-1928, using the specific research's instruments of micro-history. The biography of Sandu Tudor can be approached as example, precisely because the analysis of the limit-experiences he had made, we believe, an efficient method of reconfiguration of some phenomena and historical processes from alternative and complementary positions, facilitating, at the same time, the enlightenment of dark and hidden areas.

During this period, Sandu Tudor was a member of the Romanian Christian Students' Association. This membership allowed him to discover the discrepancy between YMCA, an inter-confessional, missionary Christian organization, founded in 1844, in Great Britain, which existed under the patronage of a protestant inspired Christianity, but which had orthodox values.

In our try to re-build a real image of the Romanian Christian Students' Association. in which Sandu Tudor was involved, during 1923-1928, we conjunction the documents from the archive C.N.S.A.S. with interwar press.

INTRODUCERE

Sandu Tudor (Alexandru Teodorescu) a făcut parte din elita tinerei generații interbelice, lucru certificat nu doar de postura sa publicistică ci și de calitatea de asercrist din anii studenției. Schița interpretativă de mai jos nu are pretenția unei analize substanțiale a ceea ce a însemnat tânăra generație interbelică pentru România Mare. Scrutarea acestei Asociații (Ionuț Butoi, 2015) are ca scop identificarea unor date concludente cu privire la modul în care era percepută și trăită Biserica în perioada interbelică, îndeosebi în rândurile studenților și intelectualilor. Considerăm, totodată, că reconstituirea traseului parcurs de Alexandru Teodorescu, alias Sandu Tudor, în cadrul A.S.C.R.-ului, a cărei doctrină păstrează elementul creștin în poziție centrală, poate constitui o sursă autorizată de informații cu privire la legăturile dintre Biserica Ortodoxă Română și Stat, două instituții cheie care traversează criza modernizării.

În ceea ce privește sursele analizei, acestea provin, în special, din documentele de arhivă din România dar și din presa interbelică. Astfel, cu precădere, șase dosare din A.C.N.S.A.S. au acoperit aria câmpului de documentare: dosarele Y.M.C.A.-ei și cele privind congresele studențești în România din perioada propusă de prezentul demers.

De altfel, așa cum o vedește și titlul, focalizarea se va face pe activitatea desfășurată de Sandu Tudor în primul deceniu interbelic, mai exact pe aspectele ce decurg din calitatea sa de membru al A.S.C.R.-ului (Asociația Studenților Creștini din România).

CONTEXTUL CULTURAL-POLITIC AL ÎNFIINȚĂRII ASOCIAȚIEI STUDENȚILOR CREȘTINI ROMÂNI

A.S.C.R.-ul a fost înființat de un grup de studenți entuziaști sub directă influență a liderilor Y.M.C.A. (Young Men's Christian Association) din România, organizație mondială care în 1925 era răspândită în 35 state. Așa cum vădesc textele programatice, începuturile acestei societăți internaționale sunt legate de Y.W.C.A. (Young Women's Christian Associations), Asociația creștină a tinerilor femei, care s-a format în Anglia, în anul 1855, pentru ca, în scurtă vreme, asemenea Asociații să se înființeze și în America, Boston, Franța, Germania etc (A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr.014758, vol. 1, f. 50).

Scopul declarat al Asociației era construit pe calapodul idealului creștin, al binelui tuturor factorilor implicați, în sensul conlucrării lucrătoarele din fabrică, în special, cu tineretul feminin. Patru ani mai târziu, s-a format o Federație a tuturor Asociațiilor naționale, cu numele „*Federația Mondială a Femeilor Creștine*”,

condusă de un comitet, cu reședința în America, iar pentru Europa în Londra.

Y.M.C.A. avea o secție studențească de ajutorare – International Student Service – care, la noi, era localizată și reprezentată prin O.D.A.S. (Opera de ajutorare studențească), integrată A.S.C.R.-ului, responsabilă, așa cum reiese din titlatură, cu activitatea socială a organizației. Aici, în perioada 1925-1928, îl regăsim în postura de director chiar pe Sandu Tudor (A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 013495, vol. 2, f. 204).

Pentru a obține o imagine cât mai clară asupra scopului, doctrinei și efectelor pe care le-a avut această asociație internațională, am recurs, în primă instanță, la o prezentare diacronică a acesteia, principala sursă de cercetare constituind-o documentul de Arhivă.

Așadar, Y.M.C.A. (Young Men's Christian Association) a derivat din Y.W.C.A. și s-a dezvoltat treptat, pe principii federale, în întreaga lume. Scopul mesianic al acestei Asociații Universale poate fi interpretat ca o transpunere a mesajului evanghelic în nuanțe sociale. Așa cum arată și numele – Young Man Christian Association – își propunea o unitate trans-confesională, trans-națională prin educația fizică și morală a tinerilor de la 18 ani în sus. Centrul acestei Asociații internaționale se găsea tot în America, iar pentru Europa, avea reprezentanța la Geneva. În America, Y.M.C.A. era recunoscută drept o asociație a tineretului alcătuită pe bază masonică, cu tendințe de a lupta împotriva ateismului și comunismului.

În România, apariția A.S.C.R.-ului este rodul demersului Reginei Maria care, alături de alte doamne de naționalitate română, ce se aflau la Paris și Londra, a trimis, în anul 1919, o invitație expresă către comitetul central al Y.W.C.A.-ei în care propusese alcătuirea unui program pentru armata română, asemănător cu acela pe care asociația îl alcătuisese, pentru trupele aliate, în timpul primului război mondial (A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 014758, vol. 1, f. 52, ff. 54-55, ff. 78-79, *passim*).

Treptat, asociația a început să activeze și pentru populația civilă și, sprijinită de un grup restrâns de studenți, s-a constituit, un an mai târziu (în 1920), sub auspiciile Asociației Y.M.C.A., „*Asociația Creștină a Studenților din România*” (A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 014758, vol. 1, f. 50). Numărul modest de membri ai A.S.C.R. a reprezentat, de altfel, o constantă a acestei organizări oarecum restrânse, care a însumat, de-a lungul vremii, câteva zeci, cel mult sute de adepți. Trebuie să semnalăm, însă, că în pofida faptului că A.S.C.R.-ul nu a reprezentat din punct de vedere cantitativ o forță, impactul acțiunilor sale asupra mediului cultural, social și teologic a fost unul considerabil. De altfel, A.S.C.R.-ul a fost mediul de formare al lui Sandu Tudor (Alexandru Teodorescu) care, alături de

Mircea Vulcănescu și Paul Sterian au imprimat o direcție clară de acțiune acestei organizații, cu reverberații multiple, în special, în rândul tinerei generații.

La început, Asociația mondială (Y.M.C.A.) a constituit un fond care să acopere cheltuielile necesare realizării unei minime infrastructurii (crearea unui restaurant, un cămin pentru funcționare) și remunerării unui personal care să explice opera asociației (cursuri pentru limba engleză și franceză, conferințe cu teme religioase, etc.). Fondurile proveneau din fondurile de război adunate în America pentru opera de război în Europa (A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 014758, vol. 1, f. 49).

În timp, se urmărea autonomia fiecărei țări, în sensul de a căpăta capabilitatea de a se conduce și dezvolta prin mijloace proprii. Cu alte cuvinte, scopul declarat era acela de naționalizare completă a Asociațiilor, astfel încât acestea să poată funcționa cu program și personal național și, mai ales, pe bază de fonduri naționale. Strategia a dat roade, dovadă că A.S.C.R.-ul a reușit să înființeze filiale la Iași (A.S.C.I.) și Cluj la (I.K.E.). Ținta era atinsă. Astfel, în vara anului 1923, A.S.C.R.-ul, A.S.C.I., I.K.E. reunite cu „Asociația creștină a femeilor și tineretului”, au pus bazele „Federației Asociațiilor Creștine Studențești din România” (A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 014758, vol. 1, f. 55). La acea vreme Y.M.C.A. funcționa în 52 de țări și posedea un capital de manipulare de peste 2 miliarde dolari (A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 014758, vol. 1, f. 55).

ELANUL UNUI DEBUT

La data de 19 decembrie 1924, are loc inaugurarea căminului Asociației, căruia i s-a dat denumirea de Y.M.C.A, la care au participat o pleiadă de autorități, din toate straturile sociale, personalități marcante din spațiul cultural, politic și teologic, național și internațional (A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 014758, vol. 1, f. 51).

E important să subliniem faptul că această mișcare studențească mondială, de inspirație protestantă și cu un puternic mesaj misionar social și de modernizare, nu s-a făcut simțită doar în România, ci și în restul răsăritului ortodox. Elanul cu care a fost primită această mișcare în România este confirmat și de notorietatea persoanelor care formau Comitetul de onoare al Y.M.C.A. care reunea, practic, vârfuri politice, culturale și sociale, precum: A.S.R. Principele Nicolae Înalt Regent; Dr. C. Angelescu, Ministrul Instrucției; D. Gusti, profesor universitar; N. Iorga, profesor universitar; Oromolu Mihail, fost guvernator Banca Națională; Romulus P. Voinescu, Directorul General al Siguranței. În egală măsură comitetul de acțiune se

compunea din personalități de anvergură: Colonel V. Bădulescu, Boncescu George, Caragea Constantin, Inginer Stavri Cunesco, Părintele Gala Galaction, Ion Lupașcu, Inginer Traian Meșianu, D. Nanu, Profesor C. Nedelcu, Mihail Negru, Inginer C. Penescu Kertch, Profesor N. Petrescu și Profesor Rădulescu Pogoneanu (A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 014758, vol. 1, f. 52bis).

Așa cum reiese din această listă, inclusiv Siguranța a girat autoritatea Y.M.C.A.-ei. Cum se explică entuziasmul care a așezat în aceeași linie autoritățile guvernamentale, universitare și teologice, cu atât mai mult cu cât fracturile societății românești interbelice nu odată le așezase pe poziții contrare, mai ales, pe tema metodelor și căilor de tratare a problemelor „tânărului intelectual interbelic”? O lectură printre rânduri a acelorași arhive ale Siguranței Generale poate genera posibilele rațiuni ce au generat această atitudine.

Sigur că e nevoie de o contextualizare ceva mai largă pentru a înțelege mecanismele ce au condus la o receptare atât de eterogenă a studențimii. În fața bulversantelor modificări ale vieții politice de după primul război mondial, prezente atât pe plan internațional (revoluția bolșevică, instalarea statului comunist, Germania hitleristă, Italia fascistă, Franța Acțiunii Franceze, Spania) cât și în plan intern, tânărul interbelic trăia exacerbat sentimentul tragic al derivei. Lumea veche se scufundase iar prefigurarea celei noi presupunea o participare directă, o implicare masivă a unui *om nou*. În fond, această formulă a tânărului avangardist, revoluționar, de multe ori agresiv, nu reprezenta, nici pe departe, o particularitate a societății românești ci se înscria într-un model al tribulațiilor generaționale de largă circulație. De altfel, etapa adolescentină este, prin excelență, un timp al crizei de identitate, un timp al tranziției. Tânărul își abandonează vechea postură (copil) și pentru a se redescoperi pe sine însuși își caută noi repere, modele de personalitate care să-l ajute să se integreze într-un context social dat, să devină cineva (adult). Or, a te sustrage acestor imperative ale tinerei generații revoluționare, militante și a găsi soluții viabile pentru problemele studențimii interbelice, în afara sferei politice, presupunea o mare doză de maturitate. Iată de ce considerăm că rolul A.S.C.R.-ului nu a fost deloc unul infim. În ceea ce privește aportul lui Sandu Tudor și al prietenilor săi – Mircea Vulcănescu și Paul Sterian – vom puncta acest aspect în următorul subcapitol. Revenind la receptarea diferită a studențimii interbelice românești, autoritățile universitare, prezente și ele, așa cum am văzut, în rândul susținătorilor A.S.C.R.-ului, se vedeau din ce în ce mai neputincioase în fața asaltului brusc de studenți și a problemelor ce decurgeau din aceasta. Eforturile de a identifica politici educaționale eficiente, legate de asigurarea unor condiții sociale optime pentru proprii studenți, se soldaseră, de cele

mai multe ori, cu răsunătoare eșecuri. Este suficient să citești referatele întocmite de Siguranța Generală cu prilejul congreselor studențești, aflate în Arhiva C.N.S.A.S. (A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 010767, vol. 1), pentru a-ți contura o imagine clară a condiției deplorabile a studentului român. Condițiile precare din cantine și cămine (reale focare de infecții, tuberculoză ș.a), problema taxelor și a sălilor de curs neîncăpătoare, lipsa echipamentelor necesare sălilor de laborator și activităților cu caracter practic sunt doar câteva dintre numeroasele revendicări care compuneau ordinea de zi a acestora. Desigur, cea mai gravă era problema șomajului, a posibilității din ce în ce mai reduse a absolvenților de a se integra pe piața muncii, cei mai mulți dintre ei îngroșând rândurile numeroaselor și eterogenelor organizații protestatare.

În aceste condiții, nu e de mirare că tânărl interbelic devenise și în ochii autorităților guvernamentale un potențial pericol pentru ordinea sistemului statal și social, cu atât mai mult cu cât soluții politice pentru revendicările lor (de altfel, majoritatea, cât se poate de legitime) nu se întrezăreau. Ba, mai mult, cum și unele „rezolvări” din partea oficialităților din sfera politică au condus la agravarea situației sociale a studentului, Siguranța și Jandarmeria erau principali factori de *sprijin* în tratarea acestei chestiuni. De altfel, starea conflictuală dintre părți a condus și la măsură atentei monitorizării a activității mediului universitar, așa cum reiese din amplele referate întocmite de comisarii poliției politice a regimului interbelic românesc, cu prilejul diverselor manifestări ale asociațiilor studențești.

Însuflețirea autorităților, care prin prezența lor girau credibilitatea acestei asociații internaționale – Y.M.C.A. – și, implicit, ale A.S.C.R.-ului (a cărui activitate a debutat sub auspiciile celei dintâi), poate fi pusă, așadar, pe baza faptului că acestea vedeau în aceste organizații o formă eficientă de a-i ține departe pe tinerii studenți de mediile extremiste, de sorginte comunistă (A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 014758, vol. 1, ff. 5-6) sau legionară, aceasta din urmă bucurându-se, în acele vremuri, de o halucinantă amploare (A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 010767, vol. 1, f. 15). Ceea ce nu înseamnă că vigilența Siguranței Generale era diminuată. Considerăm edificator, în acest sens, *Referatul*, în care un anume comisar special, expunea în detaliu activitatea Asociației Y.M.C.A. de la înființare și până la data 7 iunie 1921 – data semnării respectivului document – unde se regăsesc aspecte legate de resursele financiare ale structurii, specificul lucrărilor (defalcat pe șase puncte), susținătorii din diversele sfere (guvernamental, politic, cultural, teologic), credibilitatea celor aflați la conducere ș.a.. Cum se traducea „credibilitatea” în ochii Siguranței? Cercetările asupra persoanelor

care coordonau Asociația vizau, de regulă, două aspecte. Primul era legat de temerea infiltrării unor agenți străini, care să furnizeze informații de natură economică și politică, mediilor de sorginte (spioni americani (A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 014758, vol. 1, f. 7, f. 51), englezi (A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 014758, vol. 1, ff. 7-8) sau evrei – considerați a fi în serviciul bolșevicilor (A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 014758, vol. 1, f. 48, f.51), periclitând interesele statului român (A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 014758, vol. 1, f. 7, ff. 48-51). Al doilea deconspira teama poliției secrete ca, prin educația mijlocită de sus-numita Asociație, tinerii adepți să nu se transforme într-o grupare reacționară, într-o masă de manevră aservită scopurilor organizațiilor progresiste străine sau chiar partidelor istorice autohtone aflate în opoziție (A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 014758, vol. 1, ff. 22-23).

În ceea ce privește reacția Bisericii Ortodoxe Române, aceasta se înscria practic într-un curent al modernizării Bisericii răsăritene. Acceptarea inițială a Y.M.C.A.-ei, girarea ei de către figuri proeminente ale Bisericii Ortodoxe nu a fost un fenomen particular, manifestat doar în spațiul românesc. Printre susținători s-au numărat și personalități de anvergură din Biserica Ortodoxă Rusă, precum Episcopul Ilarion Troițki, sau din Biserica Sărbă – Nicolae Velimirovici (ulterior canonizat). Totuși, e important să semnalăm că interesul acestora s-a manifestat doar într-o primă fază. Nu peste multă vreme, fețele bisericești s-au delimitat tranșant de această mișcare „ecumenică”. La noi, previzibil, cei implicați în lucrările organizației au fost aceiași oameni care au pus bazele Patriarhiei, primii pionieri angajați în acest efort al schimbării: Patriarhul Miron Cristea, precum și mitropolitul Pimen. Treptat, conform tiparului sus-menționat, toți aceștia își vor tempera avântul ecumenic. După 1925, deschiderea către valorile universalismului făcea loc unei conștientizări din ce în ce mai clare a diferențelor și, inevitabil, cei care odinioară primeau cu brațele deschise toate aceste idei/curente/organizații înnoitoare, menite să înfrățească pe scară largă omul de pretutindeni, se vor transforma în apărători ai unei atitudini tradiționaliste, din ce în ce mai proeminente. Ba, mai mult, din rândurile foștilor susținători s-au ridicat unii dintre cei mai vehemenți detractori ai organizației protestante, care, în viziunea lor, urmărea alterarea sensurile învățături creștin-ortodoxe, cale perfidă de a-și face adepți din rândurile creștinilor ortodocși.

Ceea ce e demn de reținut este că elanul înnoirii nu s-a manifestat doar în spațiul românesc. Diferențele au ținut de ritm, metode, soluții, care pot configura o anumită specificitate a locului. În definitiv, conștientizarea consecințelor nefavorabile ale acestor tentative de modernizare ale Statului și

Bisericii Ortodoxe Române este, în opinia noastră, echivalentul procesului de maturizare pe care-l traversa omul interberlic.

ASECERISTUL SANDU TUDOR ÎNTRE ETNOCENTRISM ȘI UNIVERSALISM

Sigur că în toată această succesiune de argumente, menite să susțină rolul important, dacă nu cumva chiar determinat, pe care l-a jucat A.S.C.R.-ul pentru tinerii intelectuali, se simte nevoia de o consolidare prin exemple și probe elocvente. Este cunoscut faptul că Sandu Tudor (Alexandru Teodorescu) a făcut parte din elita tinerei generații interbelice, lucru certificat, în special, prin postura sa publicistică. Ceea ce se cunoaște mai puțin este calitatea de asecerist din anii studenției, realitate certificată de arhivele Siguranței (A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 010767, vol. 1, *passim* și *Idem*, fond Documentar, dosar nr. 014758, *passim*) cât și de mărturia lui Sandu Tudor însuși – *Memoriul autobiografic* (A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 013495, vol. 2, f. 204).

Prin urmare, anul 1923 a marcat și intrarea lui Alexandru Teodorescu în Asociația Studenților Creștini unde, ulterior, a ocupat funcția de director pentru ajutorarea studențească (A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 013495, vol. 2, f. 204). În 1928 Universitatea din București îl numește secretar al Oficiului Universitar pentru a-i facilita și consolida munca. Urme ale prezenței sale în rândul aseceriştilor se regăsesc și în *Buletinul ASCR*, unde apar articole pe tematică creștină semnate Sandu Tudor. Totodată, a susținut prelegeri despre tradiția acatistelor și imnelor în Biserica Ortodoxă. Din această perioadă datează prietenia sa cu profesorul Grecu care luca la Biblioteca Academiei, secția manuscrise, și cu profesorul de bizantinologie Sandu Elian, apropieri care certifică pasiunea lui pentru manuscrisele vechi românești, mijloace eficiente de a pătrunde tainele literaturii române vechi (slovă și lexic).

Așa cum relevă și temele prelegerilor, Sandu Tudor era preocupat încă de acum de cercetarea monahismului, a Sfinților români și a călugărilor ortodocși medievali, care-i permit configurarea istoriei spirituale a poporului nostru, reprezentată, în miezul ei profund, mai ales de monahismul românesc, aspecte semnalate încă din introducere. Sigur că în această cheie trebuie înțeleasă și corelarea universalism-etnocentrism a aseceristului, publicistului și poetului religios Sandu Tudor, care refuza conservatorismul sterp și repetitiv, înscriindu-se pe traiectoria Tradiției vii, autentice, înțeleasă prin experiențe și deschisă totodată universalității culturii.

Această perioadă probează trecerea lui Sandu Tudor la o etapă superioară atât în ceea ce privește vocația teologică cât și cea literară, cea din urmă

fiind pusă în slujba celei dintâi. 1925 a fost un an de graniță, un timp al tranziției, când deschiderea către universalism a făcut loc redescoperirii, împachetate în forme din ce în ce mai categorice, a valorilor autohtonismului.

Congresul de la Băile Herculane (A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 014758, vol. 1, ff. 55-56) – Conferința internațională (A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 014758, vol.1, f. 55) – a adus și beneficiul contactului cu cercul ortodocșilor ruși din exil, contact prelungit prin Mircea Vulcănescu, care, ulterior acestui congres, pleacă la Paris, pentru a-și definitiva studiile doctorale (A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 010769, vol. 1, f. 5). Faptul nu este deloc lipsit de importanță. Autoritatea și, implicit, influența lui Mircea Vulcănescu în A.S.C.R. erau covârșitoare iar întâlnirile frecvente cu refugiații ruși din capitala Franței au generat o veritabilă emulație de idei, concretizată printr-o adâncire a cercetărilor filosofice și teologice răsăritene, sincronice cu cele din Apus, care a condus la clarificarea specificității ortodoxiei. Altfel spus, prin mijlocirea lui Mircea Vulcănescu a avut loc o semnificativă edificare asupra valorilor tradiției și ale ethosului cultural român, urmând *siajul* gândirii ortodoxe răsăritene.

Însă, nu se poate spune că aceste preocupări ale membrilor asecerişti au exercitat o prea mare influență la nivelul mișcării naționale studențești. O scurtă trecere în revistă a Congresului U.N.S.C.R. ce a avut loc la Iași, în perioada 28 noiembrie -1 decembrie 1926 probează faptul că semnificațiile, scopurile și viziunile acestor două organizații deveneau din ce în ce mai evident divergente. Receptarea mișcării studențești, prin prisma documentelor de arhivă, configurează o traiectorie clară, astfel încât, dacă între 1920-1925 putem vorbi de o așa-numită „etapă de tatonare” pentru ca după 1926, registrul configurat de conținutul rapoartelor Serviciului de Siguranța nu mai era unul la fel de favorabil, marșul istoriei impunând o altă direcție de mers a lucrurilor.

Revenind la receptarea diferită a studențimii interbelice românești, autoritățile universitare, prezente și ele, așa cum am văzut, în rândul susținătorilor A.S.C.R.-ului, se vedeau din ce în ce mai neputincioase în fața asaltului brusc de studenți și a problemelor ce decurgeau din aceasta. Sfârșitul războiului a creat un cadru propice generalizării acțiunii principiului meritocratic, la scara tuturor categoriilor sociale. Sigur că motorul acestor prefaceri l-a constituit procesul de profundă democratizare, de unde și prefacerile notabile ale societății românești, în care se resimțea dacă nu o recalibrare, măcar o echilibrare a ierarhiei sociale. Acordarea dreptului de vot universal, noua și profunda împroprietărire coroborată cu abolirea privilegiilor vechii boierimi care, apodictic, își va pierde și autoritatea (puterea) în plan politic, sunt acte care au condus la sporirea șanselor de acces la

educație a clasei de mijloc. Altfel spus, aspirațiile fiilor de țărani nu vor mai fi tributare ideii vechilor îndeletniciri manufacturiere sau comerciale, aceștia reorientându-se spre marile centre urbanistice, zone care să le deschidă accesul în administrație, armată, diplomatie, justiție, funcții administrative de stat ș.a.

Așadar, după 1919 tânărul înțelegea, parcă mai mult ca niciodată, că reușita personală în noul stat era legată indisolubil de investițiile școlare, îndeosebi de rang superior. Or, în acest context, emanciparea se traducea în termenii unei revoluții culturale – valul succesiv realizării idealului național. Evident că măsurile de sorginte obiectivă nu au întârziat să apară și mediul universitar a fost supus unui accelerat și profund proces de modernizare – asociat apodictic liberalismului și economiei de piață – fapt validat printr-o rapidă extindere și diversificare a rețelei de centre universitare: patru mari universități – București, Iași, Cluj, Cernăuți. Problema a constat în incapacitatea statului de a gestiona această creștere masivă a numărului de studenți care, *volens-nolens*, presupunea și o creștere direct proporțională a finanțării față de învățământul universitar, creștere care, însă, nu era nici pe departe conformă cu realitatea. Și-atunci, întrebarea firească este cum reușeau să funcționeze aceste centre universitare? Deloc de neglijat este faptul că toate facultățile, în spiritul autonomiei, dispuneau, pe lângă prevederile bugetare, de un așa-zis „Fond universitar” alimentat, de regulă, din diversele taxe încasate de la studenți. Simpla enumerare a taxelor prevăzute pentru urmarea cursurilor universitare face lesne de înțeles traseul financiar anevoios al studentului interbelic: taxe pentru înscriere; taxe pentru examene; taxe pentru echivalarea diplomelor; taxe pentru plata diferitelor comisii de concurs; taxe pentru timbrele universitare, taxe pentru bibliotecă, taxe pentru examenul de doctorat și de diplomă; taxe pentru laborator; taxe pentru construcție ș.a. Fondul prevedea și posibilitatea încasării unor eventuale donații sau a unor sume rezultate din diversele rețineri făcute personalului didactic: pentru absențe nemotivate; pentru supliniri ș.a.

Simptomele evidente ale fracturilor vieții politice cu reverberații multiple, grave și insidioase în toate planurile vieții interbelice sunt surprinse și de scriitura lui Alexandru Teodorescu, care, în 1926, era conturat deja drept un tribun al mesajului studentului interbelic: „*Fără să vrei, dacă privești în jur și de aci mai departe peste țări și mări cu perspectiva pe care amplificatoarele vieții ți-o deschid, ai impresia că omenirea întregă se află într-un năucitor exod, o uriașă rătăcire în pustiu, sub greutatea cine știe cărui soroc sau sacrilegiu din vremi uitate. După războiul mai ales, drumul vieții se rostogolește așa de ciudat parcă peste un tărâm cu privesți blestemate*”.

Cu alte cuvinte, conturarea spiritului vindicativ a studentului interbelic este legitimată de aceste crize socio-culturale ale mediului academic, tânărul văzându-se pus în fața cu spectru unei societăți în convulsii și căutări, în care clasa politică se dovedește, dacă nu dezinteresată, cel puțin inaptă să concilieze dizarmoniile modernizării. Sentimentul umilinței, desconsiderării pe care-l trăia tânărul student era generat și de aceste chestiuni cât se poate de pragmatice: problema cazării în cămine, a cantinelor, stipendiilor, spațiilor pentru studiu – amfiteatre, biblioteci, laboratoare, ș.a. Eforturile de a identifica politici educaționale eficiente, legate de asigurarea unor condiții sociale optime pentru propriii studenți, se soldaseră, de cele mai multe ori, cu răsunătoare eșecuri. Este suficient să citești referatele întocmite de Siguranța Generală cu prilejul congreselor studențești, aflate în Arhiva C.N.S.A.S., pentru a-ți contura o imagine clară a condiției deplorabile a studentului român. Așa cum am menționat, condițiile precare din cantine și cămine (reale focare de infecții, tuberculoză ș.a), problema taxelor și a sălilor de curs neîncăpătoare, lipsa echipamentelor necesare sălilor de laborator și activităților cu caracter practic sunt doar câteva dintre numeroasele revendicări care compuneau ordinea de zi a acestora. Desigur, cea mai gravă era problema șomajului, a posibilității din ce în ce mai reduse a absolvenților de a se integra pe piața muncii, cei mai mulți dintre ei îngroșând rândurile numeroaselor și pestrițelor organizații protestatare (Dragoș Sdrobiș, 2012). În aceste condiții, nu e de mirare că tânărul interbelic devenise și în ochii autorităților guvernamentale un potențial pericol pentru ordinea sistemului statal și social, cu atât mai mult cu cât soluții politice pentru revendicările lor (de altfel, majoritatea, cât se poate de legitime) nu se întrezăreau. Ba, mai mult, cum și unele *rezolvări* din partea oficialităților din sfera politică au condus la agravarea situației sociale a studentului, Siguranța și Jandarmeria erau principali factori de *sprijin* în tratarea acestei chestiuni. De altfel, starea conflictuală dintre părți e validată și de măsura unei foarte atente monitorizări a activității mediului universitar, vigilența supraveghere reieșind din amplele rapoarte întocmite de comisarii poliției politice a regimului interbelic românesc, cu prilejul diverselor manifestări ale asociațiilor studențești. Însuflețirea autorităților, care prin prezența lor girau credibilitatea acestei asociații internațional – Y.M.C.A. – și, implicit, ale A.S.C.R.-ului (a cărui activitate a debutat sub auspiciile celei dintâi), poate fi pusă, așadar, pe baza faptului că acestea vedeau în sus-numitele organizații o formă eficientă de a-i ține departe pe tinerii studenți de mediile extremiste, de sorginte comunistă sau legionară (A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 014758, vol. 1, f. 6 și A.C.N.S.A.S., fond

Documentar, dosar nr. 014758, vol. 1, f. 18). De altfel, aceasta din urmă începuseră deja să ia o halucinantă amploare. A nu se înțelege însă că vigilența Siguranței Generale era diminuată. De altfel, cum am semnalat, falia dintre tânăra generație și autorități avea ca fundament tot soiul de frustrări private sau sociale, tot soiul de resentimente, cele mai multe îndreptățite, tot soiul de exaltări care, în spiritul vremurilor, se rezolvau pe calea coerciției ce conducea, în cele din urmă, la izbucnirea unor forme de violență frustrată.

Previzibil, din 1926 A.S.C.R.-ul avea să întocmească o serie de rapoarte care anunțau ruptura de Y.M.C.A., pe care o acuzau, în general, de susținerea unor interese anti-românești. Care au fost rădăcinile conflictului? Fractura era prefigurată, în mare măsură, de diferențele din plan ideatic, de ordin dogmatic între creștinismul protestant promovat de Y.M.C.A. și ortodoxie. Pe de altă parte, raporturile ireconciliabile dintre cele două organizații au avut ecouri și la nivel social, unde distincția este cuantificată în reacțiile divergente față de mișcarea studențească radicalizată. Astfel, Y.M.C.A. impunea A.S.C.R.-ului nu numai delimitarea față de violențele făcute de studenții radicali, care, oricum, fuseseră deja condamnați, ci și decizia de mișcarea în sine, atitudine pe care A.S.C.R.-ul a refuzat să o adopte. Concomitent, ideea transformării acestei asociații internaționale într-o societate indezirabilă, care aduce grave prejudicii de imagine peste hotare, a fost evidențiată cât se poate de pregnant și în presa vremii. Previzibil, principala voce a fost cea a lui Nae Ionescu, care cunoștea în detaliu frământările studenților A.S.C.R.-iști, ceea ce îl determină să elaboreze în „Cuvântul” o serie de articole, menite să atragă atenția asupra diverselor nereguli din cadrul acestei asociații internaționale. În acest context, se justifică verbul acid și maniera de evaluare în termeni constant negativi și depreciativi a Y.M.C.A.-ei: „*informatoare falsă și tendențioasă a străinătății asupra împrejurărilor din țara noastră*”, instrument în mâna propagandei evreiești de calomniere a țării (Nae Ionescu, 1927). Concluzia filosofului trăirist nu lăsa loc de echivoc: „*În această perioadă, grea între toate, în care propaganda străină își umflă bucele pentru a sufla în pânzele calomniei împotriva noastră, Y.M.C.A. ni se dovedește dușmană*” (Nae Ionescu, 1927).

La rândul său, Sandu Tudor, personalitate proeminentă, care atacase fără menajamente pe cei care susțineau ideologiile necreștine, indiferent de pozițiile lor politice și sociale, prin publicațiile vremii - „*Gândirea*”, „*Convorbiri literare*”, „*Cuvântul*”, „*Contemporanul*”- va continua poziția polemică a lui Nae Ionescu. Astfel, în articolul său „*Urmare la Y.M.C.A.*” Sandu Tudor își motiva cât de poate de clar atitudinea sa legată de această organizație: „*Scriu aceste rânduri ca unul căruia nu i se poate aduce niciodată învinuirea de lipsă de*

informații. După aproape patru ani de strânse legături cu această societate, în care am fost invitat să lucrez și unde buna credință m-a făcut să-mi dau destule ceasuri de muncă cu totul dezinteresate, cred că pot spune, călăuzit de spiritul adevărului, cam ce se petrece prin colțurile așa numitei I.M.C.A. Cunosc activitatea acestei societăți nu numai pe dinafară, ci și lăuntric și principial, ca unul ce am luat parte și la cursurile școlii de secretari în care se preparau viitoarele elemente naționale din diferite țări din sud-estul Europei. Am ascultat tot ce I.M.C.A. are mai ales ca profesori; nu mi se poate spune că nu sunt inițiat” (Sandu Tudor, 1927).

Minte scormonitoare, cu o apetență evidentă pentru „*cărățile nebătute*”, cercetător aplicat și inteligent, Sandu Tudor confirmă neregulile acestei asociații mondiale, nereguli semnalate și de Nae Ionescu, căreia îi reproșa mai ales nepotrivirea dintre creștinismul de inspirație și sub patronaj protestant sub care evolua Y.M.C.A. și valorile ortodoxismului: „*Ce este cu așa-zisele «cercuri biblice» la care am luat și eu parte, în care în chip protestant, după norme pur protestante se explică Scriptura? Ce spunei de rugăciunile pur laice ce se fac în comun în Strada Sălciilor nr. 17 și la care am luat și eu parte? Cunoașteți ce este cu Săptămâna rugăciunii, când în toate filialele din lume ale societății se țin reculegeri în același timp? Ce spunei de biblioteca religioasă pe care o cunosc în strada Sălciilor, în care găsim cărți cu îndrumări pur protestante? Ce spunei despre evacuarea din localul societ. I.M.C.A. a Asociației studenților creștini ce erau găzduiți cu speranțe ascunse? Ce spunei despre misionarii și propagandiștii străini ce vin regulat în fiecare an? Ce sunt conferințele publice cu caracter religios?*” (Sandu Tudor, 1927).

Sigur că polemica nu a rămas fără repercusiuni. Așa cum reiese din *Referatul* întocmit la data de 18 aprilie 1928, legat de Congresul ortodox balcanic de la Mănăstirea Căldărușani, (19-23 aprilie 1928), aceasta a condus la pierderea funcției: „*De notat faptul că în această chestiune va interveni asociația Y.W.C.A., de sub Înalta președinție a A.S.R. Prințesa Ileana, al cărei comitet de doamne va stăruii pentru desființarea societății Y.M.C.A., care este după spusele cercurilor ortodoxe, o societate indezirabilă. Ca element de actualitate pentru susținerea acuzațiilor ce se aduc societății Y.M.C.A., este faptul că în ultimul timp, o serie de secretari, care imediat ce aduceau la cunoștință Direcțiunii anumite chestiuni, care erau contra ortodoxismului, au fost concediați. Printre aceștia se citează numele secretarilor Virgil Popescu, P[aul] Sterian și Sandu Tudor*” (A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 014758, vol. 1, f. 64).

De altfel, Congresul de la Căldărușani a marcat ruptura definitivă dintre Y.M.C.A. și A.S.C.R.,

activitatea asociației mondiale fiind considerată ca aducătoare de prejudecii serioase religiei dominante în stat și spiritului de naționalitate. Totodată, se cuvine să menționăm poziția fermă a arhiereului Tit Simedrea, din cadrul Congresului: „*Biserica Română nu numai că nu va da concurs Y.M.C.A.-ei ci va căuta să împiedice acțiunea acestei asociații, prin înființarea unei noi societăți, în care să nu intre decât români și să aibă un caracter pur românesc, al cărui scop va fi să combată acțiunea societății Y.M.C.A.*” (A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 014758, vol. 1, f. 81). De altfel, preluarea conducerii filialei din București i-a revenit P.S.S. Tit Simedrea, care, în acea vreme, era și vicar al Patriarhiei.

CONCLUZII

Fără a avea pretenția că scrutarea A.S.C.R.-ul sau a activității studentului Alexandru Teodorescu pot fi surse ale unei înțelegerii globale, exhaustive ale societății interbelice românești considerăm că tabloul clasic al prezentării raporturilor dintre om-Stat-Biserică poate fi completat prin observarea traseului urmat de o parte semnificativă a clasei intelectualilor, universitarilor, politicienilor, prelaților – mentori ai studenților acelor vremuri, care le cultivau prezența în diverse organizații – pe care elanul modernizării din România Mare îi poartă, în același ritm, pe o traiectorie sinusoidală, la capătul căreia, istoria va îmbrăca o altă formă dramatică de manifestare.

Prin urmare, studentul Sandu Tudor (Alexandru Teodorescu) a fost o importantă voce a A.S.C.R.-ului, pe deplin implicat în efortul recunoașterii valorilor dimensiunii duhovnicești, într-o lume în care secularizarea și elanul ecumenismului deveniseră sursa a numeroase confuzii. Jurnalistul a pledat pentru redescoperirea ortodoxiei tradiționale, bizantine, în care „*învățătura*” nu era doar apanajul clerului, ci al oricărui credincios, respingând vehement posibilitatea transformării Bisericii într-o instituție mai degrabă social-etică. De fapt, Sandu Tudor a continuat polemica lui Nae Ionescu care se ridicase împotriva acestei periculoase percepții a Bisericii Ortodoxe Române prin cadranele dogmelor catolice și a actelor de manifestare spirituale specifice protestanților.

Scrutarea fenomenului A.S.C.R., duce la un context larg surprinzător: influența organizației mondiale YMCA este caracteristică nu doar pentru spațiul ortodox românesc, ci și pentru tot spațiul răsăritean. După o primă perioadă de contact și apropiere entuziastă a misionarismului ecumenic protestant, urmează descoperirea diferențelor, distanțarea și chiar contestarea, nu doar a acestor organizații, ci și a facțiunilor modernizatoare influențate de aceste organizații din cadrul Bisericii.

BIBLIOGRAFIE

- [1] Butoi, Ionuț (2015), *Mircea Vulcănescu. O microistorie a interbelicului românesc*, Ed. Eikon, București, pp. 46-164.
- [2] A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr.014758, vol. 1, f. 50.
- [3] A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 013495, vol. 2, f. 204.
- [4] A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 014758, vol. 1, f. 52, ff. 54-55, ff. 78-79, *passim*.
- [5] A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 014758, vol. 1, f. 50: „*Mișcarea are până acum[noiembrie 1920] 40 de membri care se reunesc în fiecare duminică la ora 11*” sau f. 79: „*La început asociația studenților creștini din România (A.S.C.R.) număra abia 40 membri*”.
- [6] A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 014758, vol. 1, f. 49: „*În urma unei cereri adresate de Doamnele Române care se aflau la Paris și la Londra și care au văzut Asociația la lucru, în urmă mai cu seamă a unei cereri speciale a M. Sale Regina Maria, adresată Comitetului American, Comitetului Mondial din Londra, a decis întreprinderea unei asociații în România. În acest scop s-a destinat o anumită sumă pentru cheltuielile necesare la început și s-a desemnat un personal a cărei menire era să explice opera Y.W.C.A. în România și să constate dacă ea este sau nu de necesitate aici. Fondurile proveneau din fondurile de război adunate în America pentru opera de război în Europa*”.
- [7] A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 014758, vol. 1, f. 55.
- [8] A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 014758, vol. 1, f. 51.
- [9] A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 014758, vol. 1, f. 52bis.
- [10] A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 010767, vol. 1, *passim*.
- [11] A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 014758, vol. 1, ff. 5-6.
- [12] A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 010767, vol. 1 privind Congrese studentești în România (1922-1928), f. 15.
- [13] A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 014758, vol. 1, f. 7, f. 51.
- [14] *Ibidem*, ff.7-8.
- [15] *Ibidem*, f. 48, f.51.
- [16] *Ibidem*, f. 7, ff. 48-51.
- [17] *Ibidem*, ff. 22-23: „*În prezent, Y.M.C.A. sprijinită materialicește de către Misiunile Engleză și Americană, primind în același timp subvenții substanțiale din partea vârfurilor reacțiunii autohtone întreprinse în*

rândurile tineretului, o intensă propagandă reacționară în favoarea partidelor istorice și interpretări tendențioase cu caracter sociologic”.

- [18] A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 010767, vol. 1, *passim* și *Idem*, fond Documentar, dosar nr. 014758, *passim*.
- [19] A.C.N.S.A.S., fond Penal, dosar nr. 013495, vol. 2, f. 204.
- [20] A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 014758, vol.1, ff. 55-56.
- [21] A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 010769, vol. 1, f. 5: „[Mircea Vulcănescu arată] că încă din anul 1927, (când a fost la Paris) este redactor în contenciosul Soc. Franceze de asigurări *L'abeille*, salariat cu 1200 franci lunar”.
- [22] Tudor, Sandu (1926) „Spre o renaștere a ortodoxiei”, în *Ideea Creștină*, publicată de Federația Asociațiilor Creștine din România, pp.1-3.
- [23] Sdrobiș, Dragoș (2012), *Elitele și Universitatea în România interbelică. Problema „șomajului intelectual”*, în Anuarul Institutului de Istorie „George Barițiu”, seria Historica, LI, Cluj-Napoca, pp. 255-285.
- [24] A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 014758, vol. 1, f. 6 și A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 014758, vol. 1, f. 18.
- [25] Ionescu, Nae (1927) în *Cuvântul*, anul al III-lea, nr. 866, joi, 15 septembrie 1927, p. 1: „La Roma asociația creștină a tinerilor, secția București, apare ca informatoare falsă și tendențioasă a străinătății asupra împrejurărilor din țara noastră. Dincolo, – noi suntem înfierăți și ocărâți pentru fapte pe care Y.M.C.A. le știa inexacte. Y.M.C.A. e de față. Dar Y.M.C.A. tace. Nu are nimic de spus? [...] la congresul studentesc internațional de la Roma, se întâmplă lucruri în adevăr ciudate [...] Studenții americani și englezi ridică glasul împotriva românilor. Ce e cu pogromurile din țara românească și cu martiriul populației evreiești? Stupoare generală. Stupoare și revoltă. În definitiv, fiecare om are dreptul să facă în țara lui ce vrea, dacă legile îngăduiesc. Iar dacă faptele înfrâng legea, orice țară are o justiție care e însărcinată tocmai cu respectarea legilor. Dintr-un exces de camaraderie, delegația românească se oferă să dea lămuriri. Se opun însă celelalte nații: francezi, italieni, cehoslovaci, polonezi. Imixtiunea și controlul acesta par, pe drept cuvânt, indiscrete și deplasate. Dar în sfârșit! E vorba de pogromuri și de tot felul de grozăvii. De unde știți dv. de pogromuri? De la cine dețineți informațiile d-lor englezi și americani? – De la Y.M.C.A.!”.
- [26] Tudor, Sandu (1927) în *Cuvântul*, anul al III-lea, nr. 878, marți 27 septembrie 1927, p. 2.
- [27] A.C.N.S.A.S., fond Documentar, dosar nr. 014758, vol. 1, f. 64.
- [28] *Ibidem*, f. 81.